

I. ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕК НАУКОВИХ УСТАНОВ НАН УКРАЇНИ

Вступ

У 2017 р. мережа бібліотек наукових установ НАН України разом із двома науково-методичними центрами – Національною бібліотекою України імені В. І. Вернадського та Львівською національною науковою бібліотекою України імені В. Стефаника нараховувала 107 бібліотек. У м. Донецьку, на території підконтрольній терористам, залишилося п'ять бібліотек: Донецького ботанічного саду, Донецького фізико-технічного інституту, Інституту економіки промисловості, Інституту прикладної математики і механіки, Інституту фізико-органічної хімії і вуглехімії. В анексованому Криму залишилися фонди ще п'яти бібліотек: Експериментального відділення Морського гідрофізичного інституту, Інституту біології південних морів, Карадазького природного заповідника, Кримського філіалу Інституту археології, Морського гідрофізичного інституту.

Штат працівників у 95 бібліотеках наукових установ налічував 189 осіб (скоротився на 9 одиниць порівняно з 2016 р.), у тому числі 13 співробітників, які числилися в інших підрозділах, та 8 вакансій. Скорочення кадрів призвело до ліквідації бібліотек як окремих структур у більшості наукових установ.

Упродовж звітнього періоду значно збільшилась кількість бібліотек з одним працівником – 36 і з двома працівниками – 35 та відповідно зменшилась кількість із трьома та чотирма працівниками. У трьох бібліотеках, зокрема, Інституті проблем природокористування та екології, Полтавській гравіметричній обсерваторії та НДЦ ІПР відсутні штатні одиниці, а обов'язки бібліотекарів частково виконували співробітники установ.

Скорочений робочий тиждень та неповний робочий день негативно відобразилися на показниках роботи бібліотек. У звітньому році загальна кількість користувачів зменшилась на 1,2 тис. осіб; відвідування – на 4 тис.; обсяг книговидачі – на 201 тис. прим.

Суттєво скоротилися й надходження документів до фондів бібліотек. Поповнення здійснювалося в основному за рахунок дарунків від різних установ, організацій та приватних осіб. Шляхом книгообміну НБУВ забезпечувала бібліотеки зарубіжною та вітчизняною літературою, хоча в значно меншому обсязі ніж у попередні роки. Продовжувала надходити до

бібліотек література від видавництва «Наукова думка» та «Академперіодика» за проектом «Наукова книга». Проект «Українська книга. 2017» не був реалізований. 35 установам НАН України були виділені кошти для закупівлі доступу до провідних світових баз наукової інформації (з 01.09.2017 р. по 31.08.2018 р.).

У 2017 р. розпочали роботу з формування електронних каталогів п'ять бібліотек інститутів: біоорганічної хімії та нафтохімії, проблем кріобіології та кріомедицини, відновлювальної енергетики, гідробіології та Міжнародний науково-навчальний центр інформаційних технологій та систем. Нині електронні каталоги бібліотек наукових установ НАН України, що представлені на порталі НБУВ, загалом – 21 бібліотека. Продовжувалася співпраця академічних бібліотек з обласними універсальними бібліотеками в рамках підготовки зведених каталогів іноземної періодики. Бібліотеки наукових установ – члени міжнародних асоціацій брали участь у програмах обміну документами та використовували послугу ЕДД на міжнародному рівні. Окремі бібліотеки у 2017 р. долучилися до робіт зі створення бібліометричних профілів науковців, брали участь у наповненні репозитаріїв, демонстрували електронні виставки на сайтах установ, оформили сторінку у Facebook.

У звітному році бібліотеками мережі було укладено 12 бібліографічних та 5 біобібліографічних показників, підготовлено 91 тематичний бібліографічний список та 198 експрес-інформацій нових надходжень. Для інформування працівників наукових установ проведено 137 комплексних заходів «День інформації», організовано 776 виставок нових надходжень та 415 виставок за профілем діяльності установ. Бібліотечні працівники здійснювали редагування бібліографічних описів у виданнях, індексували наукові статті за УДК, надавали допомогу аспірантам та студентам з підготовки рефератів статей англійською мовою.

Позитивом 2017 р. стали зміни у стані матеріально-технічної бази бібліотек: Інститут проблем ринку переїхав до нової будівлі; адміністрація Міжнародного навчального центру інформаційних технологій та систем завершила капітальний ремонт приміщень бібліотеки; отримали багатофункціональні пристрої (сканер+принтер+ксерокс) бібліотеки інститутів теоретичної фізики та народознавства.

Великий обсяг робіт було виконано по перевірці фондів: списано зношені та застарілі видання, передано дублетні та маловикористовувані документи до обмінних фондів. Власними силами бібліотекарі виконували найпростіші реставраційні роботи, забезпечували дотримання необхідних санітарно-гігієнічних норм.

Продовжувалася практика виконання бібліотекарями не бібліотечних пос-

луг. Зокрема, працівники бібліотек виконували роботи, пов'язані з архівною та екскурсійною діяльністю, забезпечували функціонування громадських організацій.

1. Формування бібліотечно-інформаційних ресурсів

Фонди бібліотек наукових установ станом на 01.01.2018 р. налічували 8,283 тис. прим., у т. ч. іноземних видань – 2,480 тис. прим. Обмінні фонди становили 3 % від загальної кількості й налічували 268,3 тис. прим.

У 2017 р. до фондів бібліотек наукових установ надійшло 30,8 тис. прим. Понад 1 тис. прим. отримали три бібліотеки і до 100 прим. – 11 бібліотек. Найбільше видань надійшло до фондів бібліотек інститутів: археології – 1,3 тис. прим., держави і права – 1,4 тис. прим., історії України – 1,1 тис. прим.

У звітному році бібліотеки отримали 4,4 тис. іноземних видань (у 2016 р. 4,3 тис. прим.). Найбільше зарубіжної літератури отримали бібліотеки інститутів: археології – 347 прим., математики – 227 прим., Державного природознавчого музею – 250 примірників. Не отримали жодного зарубіжного видання 28 бібліотек.

Із 95 бібліотек 35 провели списання застарілої, маловикористовуваної та втраченої читачами літератури. Усього з фондів бібліотек наукових установ у звітному році було вилучено 61,4 тис. документів (у 2016 р. 20,8 тис.). Найбільше видань списали бібліотеки інститутів: фізичної хімії – 20 тис. прим., технічної механіки – 7,6 тис. прим. та ГАО – 9 тис. примірників.

За джерелами надходжень найбільшу частку становили дари – 13,3 тис. (44 %), передплата – 8,8 тис. (29 %), книгообмін – 4,6 тис. (15 %), купівля – 0,5 тис. (1 %), інші джерела – 3,0 тис. прим. (11 %). Як зазначено у звіті (найбільшої за штатом) бібліотеки Інституту літератури, надходження видань у 2017 р. становили: дари – 60 %, книгообмін – 30 % і передплата – 10 %. Найбільші за обсягом дарунки отримали бібліотеки інститутів: археології – 1155 прим.; держави і права – 807 прим., еволюційної екології – 695 прим.

Бібліотекам наукових установ було передано видання від учених, відомих діячів науки та культури. Український політичний та громадський діяч, народний депутат України I та II скликань Б. М. Горинь передав до бібліотеки Інституту українознавства власну книгозбірню у кількості 3450 прим. Колишній директор Інституту археології академік НАН України П. П. Толочко подарував бібліотеці 1155 прим. зі своєї приватної бібліотеки. Бібліотека Інституту фізики отримала в дар особисту бібліотеку вченого М. Г. Зубріліна (603 прим. видань із фізики, хімії, математики та медицини). 115 прим. отримала бібліотека Інститу-